

Tweede legsel bij Kievit *Vanellus vanellus* na vliegvlug worden van jongen

Bert Dijkstra

In eerdere edities van Drentse Vogels zijn artikelen verschenen over Kieviten die onder de rook van Assen op industrieterreinen broedden (Dijkstra 2011, 2018). Hier behaalden de vogels een ongekend hoog broedsucces en waren ze van dichtbij goed te volgen. Een van deze vogels betreft NLA 1360032 (ringcode). Bij dit vrouwtje werd in 2020 een tweede legsel vastgesteld, ofwel een legsel geproduceerd nadat de jongen van het eerste legsel vliegvlug waren geworden. Dit legsel lag bovendien op een opmerkelijke plek.

Voorgeschiedenis

Het broedgebied op het bedrijventerrein Graswijk betreft een klein stukje braakliggend grasland te midden van wegen, strak gemaaide bermen met laanbomen en hoge blokkendozen van loodsen. In de loop der tijd werden de Kieviten min of meer gedwongen om hier te gaan broeden. Oorspronkelijk bestond het ca. 22 ha grote terrein namelijk uit vochtige graslanden met her en der bomen. Vanaf 2000 werd het gebied vanuit het westen stapsgewijs volgebouwd en in 2020 restte nog een fractie van het grasland. In deze predatorluwe omgeving scoorden de Kieviten een ongekend broedsucces. Een deel van de uitgevlogen jongen kon worden geringd, waaronder NLA 1360032 in 2010. Deze vogel werd gevangen op een groot gazon, de foerageerplek van het gezin. Achteraf bleek het een vrouwtje, want nadien werd ze regelmatig als broedvogel teruggezien in het gebied. Ook toen de broedplekken als gevolg van de oprukkende verstening tot een minimum daalden, behield ze een plek. Al enkele jaren viel ze onder de hoede van een polygaam mannetje dat jaarlijks twee tot vier vrouwtjes aan zich wist te binden (Dijkstra 2018).

Eerste legsel

In 2020 was NLA 1360032 al vroeg ter plaatse en werd ze eind februari in gezelschap van de man waargenomen. Ook de leg was extreem vroeg: op 11 maart vond ik een 2-legsel, wat op 13 maart werd gecomplementeerd. Inmiddels was er een tweede vrouw op het terrein gearriveerd; deze werd op 25 maart broedend aangetroffen. Op 8 april was ik getuige van het moment van uitkomen van de eieren van NLA 1360032.

De jongen verbleven net als voorgaande jaren bijna tot het stadium van vliegvlug worden op het braakliggende perceel. Al snel nadat het tweede vrouwtje de eieren had uitgebroed, werd deze met kuikens en al van het perceel verjaagd. Dit vrouwtje moest hierdoor uitwijken naar een frequent gemaaide berm. Op 27 april werd dit vrouwtje gepredeerd (dood gevonden met aangevreten borst), maar haar vier jongen

liepen nog rond. Deze jongen waren daarna natuurlijk kansloos en zijn waarschijnlijk diezelfde dag/nacht door onderkoeling gestorven omdat het hoeden achterwege bleef.

Toen de jongen van vrouwtje NLA 1360032 al bijna konden vliegen, liepen ze het bedrijventerrein op. De vegetatie op het broedperceel was vermoedelijk te hoog en te dicht geworden om er te kunnen foerageren. Ook deze jongen hielden zich vervolgens op in de bermen en gazons van het bedrijventerrein. Het waren er nog steeds vier. Vanwege de Corona-pandemie draaide PostNL (vestiging naast broedperceel) op volle toeren en liep het storm bij een verkooppunt van Bestrating.nl doordat grote groepen mensen zich uit verveling stortten op (her)inrichting van tuin en oprit. Als gevolg van de verkeerstroom sneuvelden twee jongen in het verkeer, maar bleven er twee over die vliegvlug werden. Afgaand op het legbegin moeten ze 15 mei vliegvaardig zijn geworden; op 21 mei werden ze voor het laatst waargenomen.

Eerste, nog incomplete legsel, Graswijk, 11 maart 2020 (Bert Dijkstra). *The first, still incomplete, clutch.*

Tweede legsel

De Kieviten, niet alleen de jongen maar ook de ouders, verdwenen rond 22 mei. Maar tot mijn verbazing bleek NLA 1360032 een dikke week later teruggekeerd met een partner gelet het verenpatroon van de kop zeer waarschijnlijk dezelfde als bij het eerste legsel (zie foto's). Op 5 juni werd duidelijk wat er aan de hand was. Op die

dag zag ik het mannetje opvliegen en een eindje verderop landen. Vervolgens liep hij naar de rand van de berm en ging op een nest zitten! De nestplek, een kale heringezaaide plek in de berm, was blijkbaar gekozen bij gebrek aan beter. Het legsel bestond uit twee eieren en werd bebroed. Het oorspronkelijke broedperceel was inmiddels te dicht begroeid geraakt en nestelen in een wekelijks gemaaide berm is natuurlijk ook maar niets. De nestlocatie lag pal achter een trottoirband langs een drukke aanvoerweg richting een bedrijf, op 60 meter afstand van de plek waar NLA 1360032 zelf in 2010 uit het ei was gekropen. Het nieuwe legsel werd zowel door de man als door de vrouw bebroed. De dappere poging mislukte jammer genoeg. Na ongeveer 15 dagen broeden viel het nest ten prooi aan een predator.

Vliegvlugge kuikens van het eerste legsel, Graswijk 21 mei 2020 (Bert Dijkstra). *Fledglings of the first clutch, 21 May 2020.*

Discussie

Bij steltlopers is ‘double clutching’ een bekend verschijnsel: ofwel het snel na elkaar produceren van twee legfels die vervolgens afzonderlijk door man en vrouw worden bebroed en opgevoed. Vooral in leefomgeving waar de broedperiode beperkt van duur is, zoals in de Arctis, is dat een handige strategie om de jongenproductie te verdubbelen terwijl de lengte van de broedtijd daar eigenlijk niet toereikend voor is. Ook van Kieviten in de gematigde klimaatzone is deze strategie bekend. Studies aan gekleurringde populaties laten zien dat 6-8% van de vrouwtjes een tweede legsel produceren vlak nadat de eieren van het eerste legsel zijn uitgekomen (Parish *et al.* 1997). Beide ouders bebroeden daarna het tweede legsel en verzorgden de jongen van het eerste broedsel. Dat laatste wijkt dus af van de strategie van sommige Arctische steltlopers, waar de ouders elk een broedsel voor hun rekening nemen en hun aandacht dus strikt concentreren op dat ene broedsel.

In het hier beschreven geval is niet zeker of het om ‘double clutching’ ging, of om een echt tweede legsel (ofwel een legsel geproduceerd nadat het eerste succesvol vliegvlugge jongen had opgeleverd). Die twijfel hangt samen met het feit dat het tweede nest van vrouw NLA 1360032 pas werd gevonden nadat het legsel compleet

was en ook nog eens mislukte voordat de eieren uitkwamen. Hierdoor was het schatten van het legbegin op basis van een incompleet legsel of leeftijd van de kuikens helaas niet mogelijk. Het nest mislukte rond 20 juni en werd toen met zekerheid al ruim 14 dagen bebroed (de broedduur voor een compleet legsel bedraagt 28-30 dagen). Als we er in het uiterste geval vanuit gaan dat het legsel werd gepreedeerd toen het op punt van uitkomen stond, dan zou het legsel rond 19 mei gestart moeten zijn. Dit lijkt onwaarschijnlijk, aangezien de vliegvlugge jongen uit het eerste legsel op 21 mei in aanwezigheid van beide oudervogels werden gezien. Een legstart rond 1 juni lijkt aannemelijker, waarmee de interval tussen het eerst en tweede legsel op *ca.* 83 dagen uitkomt. In een studie van Blomqvist & Johansson (1994) bedroeg de gemiddelde tijdsinterval tussen opeenvolgende legsels 35 dagen (25-44 dagen, N= 3). Deze tweede legsels werden geproduceerd vlak voor- tot maximaal twee weken na het uitkomen van het eerste legsel. Ook in de studie van Parish *et al.* (1997) bleken alle tweede broedsels gestart in de opgroefase van de jongen uit eerste legsels. Deze tweede legsels kwamen uit tussen 1 en 8 mei (N= 5); ze werden ontdekt tussen 20 mei en 2 juni (in de broedfase).

De man op 8 maart 2020 (links) en 5 juni 2020 (rechts) met een vrijwel identiek koppatroon (Bert Dijkstra). *Male 8 March (left) and 5 June (right), with almost the same head pattern.*

Met een interval van 83 dagen tussen 1^e en 2^e legsel en een start van eileg van het tweede legsel nadat de jongen uit het eerste legsel vliegvlug waren geworden, is de tweede poging van vrouw NLA 1360032 duidelijk een verhaal apart. Het zou een klassiek tweede broedsel kunnen zijn (double brooding, niet double clutching; zoals beschreven in Blomquist *et al.* 2001), dus niet een in elkaar geschoven sequentie van broedsels zoals dat bij veel andere soorten bekend is (zoals bijvoorbeeld bij Temmincks Strandloper). Bij beide legsels werd de broedzorg met de man gedeeld.

Als het om een echte tweede legsel heeft gehandeld, zou dan misschien de super-vroege start van het eerste legsel een aanleiding zijn geweest om de kans aan te grijpen voor een tweede generatie kuikens te zorgen in 2020? En heeft het sneuvelen van twee bijna vliegvlugge jongen hierin een rol gespeeld, immers een minder grote inspanning om de jongen op te voeden? Het reproductief succes van dit vrouwtje was sowieso ongekend (2,4 vliegvlugge jongen gemiddeld per jaar 2016-2020), wie weet een belangrijke reden om ieder jaar terug te keren naar dezelfde plek, ook al moet ze het daar doen met de laatste snipper waar nestelen nog mogelijk is. In het najaar van 2020 werd het braakliggende stuk grond definitief door mensen in gebruik genomen en vrijwel geheel bestraat. In 2021 dan maar het dak op?

Vrouwtje NLA 1360032 op haar tweede legsel (pijl). Graswijk 17 juni 2020 (Bert Dijkstra). *Female Lapwing NLA 1360032 incubating her second clutch (arrow), 17 June 2020.*

Dijkstra B. 2020. Second laying of Lapwing *Vanellus vanellus* after successfully fledging her first brood. Drentse Vogels 34: 30-35.

An individually recognizable (ringed) female Lapwing (A) showed high site fidelity despite urbanization of her breeding site (industrial part of outskirts of town of Assen). In 2020, she arrived on the breeding grounds by late February, started laying

on 10 March and successfully hatched the C/4 on 8 April. Her partner was polygamous, but the second female (B) with her recently fledged chicks departed from the site and was eventually depredated before her chicks had reached independence. A second clutch of female A was found on 5 June, but this was predated after 15 days; start of laying remained unknown but was probably initiated after the chicks of the first brood had reached independence. This would have implied a real second clutch, rather than a case of double-clutching (as is known to occur in Lapwings). Unfortunately, the identity of the male was not known for certain.

Literatuur

- Dijkstra B. 2011. Kieviten *Vanellus vanellus* op bedrijventerrein Graswijk, een leven tussen hoop en asfalt. Drentse Vogels 25: 26-31.
- Dijkstra B. 2018. Polygamie bij de Kievit *Vanellus vanellus* op bedrijventerrein Graswijk. Drentse Vogels 32: 53-64.
- Blomqvist D. & Johansson O.C. 1994. Double clutches and uniparental care in Lapwing *Vanellus vanellus*, with a comment on the evolution of double-clutching. Journal of Avian Biology 25: 77-79.
- Blomquist D., Wallander J. & Andersson M. 2001. Successive clutches and parental roles in waders: the importance of timing in multiple clutch systems. Biol. J. Linn. Soc. 74: 549-555.
- Parish D.M.B., Thompson P.S. & Coulson J.C. 1997. Attempted double-brooding in the Lapwing. Bird Study 44: 111-113.

Adres: Bert Dijkstra: Burg. Jollesstraat 11, 9401 LD Assen, bertjantdijkstra@gmail.com